

**PRIRUČNIK
ZAŠTITA OD KAZNI
pri kontrolama od strane
Inspekcije rada**

TREĆE, IZMENJENO I DOPUNJENO IZDANJE

GRUPA AUTORA

Priručnik
„Zaštita od kazni pri kontrolama od strane Inspekcije rada”

Grupa autora

Treće, izmenjeno i dopunjeno izdanje
Beograd, 2023. god.

tiraž: 1000 primeraka

Izdavač: **„Rezon Media Grup” doo,**
Loznička br. 2, Beograd
www.rezonsrbija.rs
telefon: 011/244-3401

Direktor: Mirjana Ristić

Urednik: Milica Tričković

Priprema za štampu: *Rezon Media Grup d.o.o.*

Štamparija: *„BIROGRAF COMP” d.o.o., Beograd, Srbija*

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.83(497.11)(035)

349.22(035)

349.2(497.11)(094.5)

ISBN 978-86-81268-11-7

COBISS.SR-ID 282731788

Sva autorska prava na objavljenim tekstovima vlasništvo su „Rezon Media Grup”-a. Bilo kakva upotreba dela ili celine sadržaja, odnosno tekstova, kopiranje i distribucija na bilo koji način (mehanički ili elektronski), bez pismenog odobrenja izdavača, je zabranjena i kažnjiva po zakonu.

PREDGOVOR	9
Glava I - INSPEKCIJA RADA	11
1. Opšta ovlašćenja Inspekcije rada	11
1.1. Organ uprave - oblik upravno-nadzorne funkcije organa uprave	11
1.2. Propisi koji se primenjuju	12
1.3. Pokretanje postupka	13
1.4. Kontrolna lista	14
1.5. Nalog za vršenje nadzora	15
1.6. Obaveštenje o predstojećem inspeksijskom nadzoru i vreme nadzora	17
1.7. Druga pravila od značaja za rad inspektora rada	20
1.8. Ovlašćenja inspektora rada prilikom vršenja nadzora	21
1.9. Prava i dužnosti nadziranog subjekta	22
1.10. Privremeno oduzimanje predmeta	24
1.11. Okončanje postupka	25
1.12. Preventivne mere	25
1.13. Upravni akti – rešenja	26
1.14. Mere za otklanjanje nezakornosti	26
1.15. Zapisnik o inspeksijskom nadzoru i primedbe	27
1.16. Rešenje	29
1.17. Rešenje o otklanjanju nepravilnosti	30
1.18. Rešenje o „vraćanju na rad”	31
1.19. Izvršenje rešenja	32
2. Ovlašćenja Inspekcije rada po posebnim propisima	34
2.1. Kazne predviđene Zakonom o radu	34
3. Najčešći primeri kršenja obaveza	37
4. Uloga Inspekcije rada	38
5. Metodologija rada Inspekcije	39
5.1. Zadatak Inspekcije rada	39
5.2. Planiranje inspekcija	40
5.3. Priprema za inspeksijski nadzor	41
5.4. Vrste inspeksijskih nadzora	41
5.5. Priprema materijala	42
5.6. Vršenje nadzora	43
5.7. Preliminarni kontakti i formalnosti	43
5.8. Inspekcija poslovne prostorije, objekta, postrojenja, uređaja, sredstava i opreme za ličnu zaštitu, predmeta i robe i sl; radnog mesta, odnosno mesta na kome zaposleni radi	44
5.9. Pregled dokumentacije	45
5.10. Kontrolni nadzor	45
5.11. Uviđaj u slučaju smrtne, teške ili kolektivne povrede na radu	45
5.12. Zapisnik o izvršenom nadzoru	48
5.13. Završni sastanak – upoznavanje ovlašćenog lica poslodavca o činjeničnom stanju navedenom u zapisniku i predloženim merama	50
6. Mere (kazne) - posebno sankcionisane odredbe Zakona o radu	50
6.1. Prekršajni nalog – izricanje novčane kazne za prekršaj od strane inspektora rada	58
Glava II - ZAKON O RADU	61
1. Uvod	61
2. Obaveza poslodavca da sa licem koje radi zaključi ugovor o radu ili drugi ugovor u smislu Zakona	62

2.1. Podnošenje jedinstvene prijave na obavezno socijalno osiguranje pre stupanja lica na rad	63
2.2. Ugovor o radu	64
3. Zarada	67
3.1. Osnovna zarada	71
3.2. Radni učinak, kao element zarade	75
3.3. Uvećanje zarade	78
3.4. Slučajevi kada poslodavac može zaposlenom da obustavi određeni iznos iz zarade	83
3.5. Rok za isplatu zarade, odnosno naknade zarade	83
3.6. Naknada za rad direktora	84
4. Minimalna zarada	84
4.1. Odluka o minimalnoj ceni rada po satu	86
4.2. Minimalna zarada za period januar-decembar 2023. godine	87
5. Obaveza poslodavca da zaposlenom isplati zaradu u novcu	87
6. Obaveza poslodavca da zaposlenom dostavi obračun zarade u skladu sa Zakonom	88
7. Obaveza poslodavca da donese program rešavanja viška zaposlenih	90
8. Odgovornost poslodavca ako zaposlenom otkáže ugovor o radu suprotno odredbama Zakona	93
9. Prekršaj poslodavca ako sprečava inspektora rada u vršenju inspekcijskog nadzora	96
10. Prekršaj poslodavca ako ne postupi po rešenju inspektora rada	97
11. Prekršaj zabrane diskriminacije	98
12. Prekršaj u slučaju zasnivanja radnog odnosa sa licem mlađim od 18 godina života	99
13. Pojam radnog vremena	100
14. Obaveze poslodavca u vezi sa prekovremenim radom, vođenjem dnevne evidencije o prekovremenom radu i preraspodelom radnog vremena	101
15. Obaveza poslodavca da zaposlenom koji radi noću obezbedi obavljanje poslova u toku dana	103
16. Obaveza poslodavca da zaposlenom koji radi u smenama obezbedi izmenu smena	104
17. Odgovornost poslodavca ako zaposlenom mlađem od 18 godina života odredi da radi suprotno odredbama čl. 84, 87. i 88. Zakona	105
18. Odgovornost poslodavca ako zaposlenom između navršene 18. i 21. godine života odredi da radi suprotno odredbi člana 85. Zakona	106
19. Obaveza poslodavca da obezbedi zaštitu materinstva, kao i prava po osnovu nege deteta i posebne nege deteta ili druge osobe u skladu sa čl. 89-100. Zakona	106
20. Zaposleni ima pravo na naknadu zarade	110
20.1. Naknada plate zaposlenih u državnoj upravi	114
20.2. Naknada plate zaposlenih u javnim službama	115
20.3. Naknada zarade iz člana 114. Zakona	115
21. Prava zaposlenih kod promene poslodavca	120
22. Odgovornost poslodavca ako donese odluku o udaljenju zaposlenog suprotno odredbama Zakona ili ako zaposlenog udalji sa rada duže od roka propisanog Zakonom	121
23. Odgovornost poslodavca ako zaposlenom ponudi zaključivanje aneksa suprotno odredbama Zakona	124
24. Zaposleni ima pravo na isplatu svih dospelih zarada, naknada zarada i drugih primanja	126
25. Obaveza poslodavca da kada odluči o pojedinačnom pravu, obavezi ili odgovornosti zaposlenog, donese rešenje i dostavi ga zaposlenom u skladu sa Zakonom	127
26. Prekršaj za pozivanje na odgovornost predstavnika zaposlenih koji postupa u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom	128
27. Obaveza poslodavca da zaposlenom preda primerak ugovora o radu	129

28. Obaveza poslodavca da postupi u skladu sa odredbama Zakona koje uređuju godišnji odmor	129
29. Odgovornost poslodavca koji je zaposlenom, koji je ostvario pravo na mirovanje radnog odnosa, uskratio pravo da se vrati na rad	131
30. Odgovornost poslodavca ako zaposlenom ne isplati naknadu troškova, odnosno drugo primanje u skladu sa odredbama Zakona	132
30.1. Naknada troškova zaposlenog	132
30.2. Druga primanja zaposlenih	140
30.3. Neoporezivi iznosi pojedinih primanja fizičkih lica počev od 1.2.2023. god.	149
31. Obaveza poslodavca da zaposlenom isplati otpremninu u slučaju tehnološkog viška	156
32. Obaveza poslodavca da drži primerak ugovora ili kopije ugovora u skladu sa Zakonom	158
33. Odgovornost poslodavca ako ne obezbedi vreme za odmor u toku dnevnog rada, dnevni i nedeljni odmor u skladu sa čl. 64-67. Zakona	159
34. Prekršaj poslodavca ako zaposlenom ne odobri korišćenje plaćenog odsustva	160
35. Obaveza poslodavca da dostavlja obračun i vodi evidencije o zaradi i naknadi zarade	161
36. Pravo zaposlenog na otkazni rok, odnosno naknadu zarade	163
37. Obaveza poslodavca da zaposlenom vrati uredno popunjenu radnu knjižicu	164

Glava III - CENTRALNI REGISTAR OBAVEZNOG SOCIJALNOG OSIGURANJA **165**

1. Definicije	165
2. Osnivanje i sredstva za rad	168
3. Organi Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja	168
4. Delatnost Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja	169
5. Jedinствена база података	170
6. Obaveza lica ovlašćenog za podnošenje jedinstvene prijave da istu podnese	172
7. Obaveza Centralnog registra da izda potvrdu o podnetoj jedinstvenoj prijavi	174
8. Obaveza lica ovlašćenog za podnošenje jedinstvene prijave da u istu unese tačne podatke	175
9. Obaveza korisnika podataka da iste prenese u Jedinствену базу	176
9.1. Sadržina i način prenosa podataka o obveznicima doprinosa u Jedinствену базу Centralnog registra	176
9.2. Lični status građana i obaveze Poreske uprave	178
10. Obaveza Centralnog registra da dostavi podatke	179
10.1. Sadržina, način određivanja i dodeljivanja jedinstvenog broja	180
11. Registar zaposlenih, izabраних, именованих, постављених и ангажованих лица код корисника јавних средстава	182
12. Obaveza korisnika javnih sredstava da dostavi podatke	182
13. Korišćenje podataka	186
14. Obaveza Centralnog registra da zaštiti podatke	187
14.1. Čuvanje, zaštita i sigurnost podataka	188
15. Obaveza korisnika podataka da sараđuju i razmenjuju podatke	191
16. Obaveza Centralnog registra da omogući pristup Jedinственoj бази	191
17. Obaveza lica ovlašćenog za podnošenje jedinstvene prijave da ažurira podatke	192
18. Vršenje nadzora	192
19. Preuzimanje poslova vođenja registra od strane Centralnog registra	193

Glava IV - ZAKON O PIO, ZAKON O DOPRINOSIMA I ZAKON O POREZU NA DOHODAK GRAĐANA	195
1. Zakon o PIO - matična evidencija osiguranika	195
1.1. Prijava u CROSO i dokazi koji se podnose	199
2. Zakon o doprinosima	200
2.1. Obveznici plaćanja doprinosa	201
2.2. Novine u Zakonu o doprinosima u primeni od 1.3.2022. god.	204
2.3. Novine u Zakonu o doprinosima u primeni od 1.1.2023. god.	212
3. Novine u Zakonu o porezu na dohodak građana	214
3.1. Novine u ZPDG od interesa za poslodavce počev od 2022. god.	214
3.2. Novine u ZPDG od interesa za poslodavce počev od 2023. god.	223
Glava V - ZAKON O ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU	231
1. Obaveze poslodavca sa stanovišta Zakona o zdravstvenom osiguranju	231
Glava VI - AGENCIJSKO ZAPOŠLJAVANJE	239
1. Uvod	239
2. Definicije zakonskih pojmova	239
3. Nadzor i kazne	241
4. Obaveza poslodavca da sa Agencijom zaključi ugovor o ustupanju zaposlenih	241
5. Obaveza poslodavca da zaključi ugovor o ustupanju zaposlenih u skladu sa zakonskim ograničenjima	243
6. Obaveza poslodavca da angažuje ustupljene zaposlene u skladu sa Zakonom	245
7. Obaveza poslodavca da obezbedi jedanke uslove rada	246
8. Obaveza poslodavca da vodi evidenciju i dostavlja podatke Agenciji	247
9. Odgovornost poslodavca ako ne postupi u skladu sa čl. 25-27. Zakona	247
10. Obaveza poslodavca da prijavi povredu na radu, odnosno dostavi izveštaj o povredi na radu	249
11. Obaveza poslodavca da zaštiti lične podatke i vodi evidencije	250
12. Prekršaj poslodavca pri ostvarivanju kolektivnih prava	250
13. Obaveza Agencije da pribavi dozvolu za rad, odnosno da upiše delatnost	251
14. Obaveza Agencije da obavesti Ministarstvo nadležno za poslove rada o promenama od uticaja na poslovanje	253
15. Prekršaj Agencije u slučaju obavljanja poslova bez dozvole ili nakon isteka dozvole za rad	254
16. Obaveza Agencije da zaključi ugovor o radu sa zaposlenim	255
17. Obaveza Agencije da zaključi ugovor o ustupanju zaposlenih sa poslodavcem	257
18. Obaveza Agencije da zaključi ugovor o ustupanju zaposlenih u skladu sa zakonskim ograničenjima	259
19. Obaveza Agencije da ugovori ili propiše zabranu zasnivanja radnog odnosa između ustupljenog zaposlenog i poslodavca korisnika	261
20. Obaveza Agencije da ustupa zaposlene	261
21. Obaveza Agencije da ustupljenom zaposlenom obezbedi jednake uslove rada	262
22. Obaveza Agencije da ustupljenom zaposlenom dostavi uput	263
23. Obaveza Agencije da isplati zaradu, naknadu zarade i naknadu troškova	264
24. Odgovornost Agencije u slučaju naplate usluge ustupljenom zaposlenom	265
25. Odgovornost Agencije u slučaju otkaza ugovora o radu ustupljenom zaposlenom	265
26. Obaveza Agencije da isplati otpremninu	266
27. Obaveza Agencije da dostavi izveštaj o povredi na radu, odnosno profesionalnom oboljenju	266

28. Obaveza Agencije da obezbedi zaštitu ličnih podataka ustupljenog zaposlenog	267
29. Naknada štete	267
30. Završne odredbe	268
Glava VII - ZAKON O ZAPOŠLJAVANJU STRANACA	269
Glava VIII - OBAVEZE POSLODAVCA U SKLADU SA ZAKONOM O ZAPOSLENIMA U JAVNIM SLUŽBAMA	289
1. Uvod	289
2. Obaveze poslodavca	290
2.1. Podnošenje jedinstvene prijave na obavezno socijalno osiguranje pre stupanja lica na rad	290
2.2. Izrada pravilnika o organizaciji i sistematizaciji poslova u javnoj službi, donošenje rešenja o nazivima radnih mesta i prijava u Registar	290
2.3. Donošenje rešenja o koeficijentima za zaposlene	291
2.4. Vođenje dnevne evidencije o prekovremenom radu i evidencija dolaska i odlaska sa posla	291
2.5. Dostavljanje upozorenja o postojanju razloga za otkaz	292
3. Otkaz zbog potreba poslodavca - javne službe	293
Glava IX - OBRAČUN I ISPLATA NAKNADE ZARADE ODNOSNO NAKNADE PLATE ZA VREME PORODILJSKOG ODSUSTVA I ODSUSTVA SA RADA RADI NEGE DETETA	295
1. Uvod	295
2. Naknada zarade, odnosno naknada plate za vreme porodiljskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta	296
2.1. Primer rešenja o odsustvu sa rada zbog porodiljskog odsustva i odsustva sa rada radi nege deteta	300
2.2. Primer rešenja o odsustvu sa rada radi nege deteta, kada pravo koristi otac	301
3. Dostavljanje potvrde o godišnjim ostvarenim prihodima, odnosno obračunskog listića	302
4. Utvrđivanje naknade zarade/plate	303
Glava X - ZAKON O PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI I ZAPOŠLJAVANJU OSOBA SA INVALIDITETOM	305
1. Osnovne odredbe	305
2. Obaveze poslodavca i podsticaji	306
3. Posebni oblici zapošljavanja i radnog angažovanja osoba sa invaliditetom	311
4. Poslovi podsticanja zapošljavanja osoba sa invaliditetom	315
5. Postupak za procenu radne sposobnosti i mogućnosti zaposlenja ili održanja zaposlenja	317
Glava XI - ZAKON O ŠTRAJKU	321
1. Obaveze poslodavca sa stanovišta Zakona o štrajku	321
1.1. Obaveza poslodavca da obezbedi i propiše minimum procesa rada	321
1.2. Odgovornost poslodavca ako angažuje lica radi zamene štrajkača	323
1.3. Odgovornost poslodavca ako sprečava štrajk ili nekim merama utiče na zaposlene	324
1.4. Ostale odredbe Zakona o štrajku bitne za poslodavce	324

Glava XII - OBAVEZA MIRNOG REŠAVANJA RADNIH SPOROVA	327
1. Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu	327
2. Zakon o mirnom rešavanju radnih sporova	330
Glava XIII - NAJČEŠĆE GREŠKE POSLODAVACA U PRAKSI ZBOG KOJIH PLAĆAJU VISOKE KAZNE	333
1. Greške poslodavaca koje predstavljaju prekršaje iz člana 273. Zakona o radu	333
1.1. Ugovor o radu mora da sadrži sve elemente koji su propisani članom 33. Zakona	333
1.2. Poslodavac mora da isplati zaradu, odnosno minimalnu zaradu do kraja meseca za prethodni mesec	344
1.3. Poslodavac isplaćuje zaradu u novcu, osim u slučaju iz člana 45. Zakona	347
1.4. Poslodavac je dužan da zaposlenom dostavi obračun zarade u skladu sa odredbama Zakona	348
1.5. Novčana kazna za prekršaje iz čl. 273. Zakona o radu	350
2. Greške poslodavaca koje predstavljaju prekršaje iz člana 274. Zakona o radu	351
2.1. Poslodavac je dužan da zaposlenom isplati naknadu zarade utvrđenu u skladu sa odredbama čl. 114-117. Zakona	351
2.2. Obaveza poslodavca da do prestanka radnog odnosa zaposlenom izvrši isplatu svih dospelih zarada, naknada zarada i drugih primanja (član 186. Zakona)	354
2.3. Novčana kazna za prekršaje iz čl. 274. Zakona	354
3. Greške poslodavaca koje predstavljaju prekršaje iz člana 275. Zakona o radu	355
3.1. Pravo zaposlenog na isplatu naknade troškova	355
3.2. Pravo zaposlenog na isplatu naknade drugih primanja u skladu sa odredbama Zakona o radu	366
3.3. Ostali prekršaji iz čl. 275. Zakona i novčana kazna	375
Glava XIV - NAJVAŽNIJI PROPISI	377
1. Zakon o radu	377
2. Zakon o mirnom rešavanju radnih sporova	465
3. Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu	479
4. Pravilnik o sadržaju obračuna zarade, odnosno naknade zarade	491
Spisak autora	495